

RYSZARD SAWICKI

Uwarunkowania duszpasterstwa litewskiej mniejszości narodowej w Polsce

Kościół Chrystusowy jest uniwersalny – Ewangelia powinna być głoszona wszystkim narodom, zgodnie z wielkim nakazem misyjnym: „Idźcie więc i nauczajcie wszystkie narody, udzielając im chrztu w imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego” (Mt 28,19). We współczesnym świecie, przy wielkiej migracji ludzi, a jednocześnie postępującej sekularyzacji, coraz bardziej naglący staje się problem zaspokojenia wszystkich oczekiwań religijnych człowieka. Jedną z grup, wymagającą szczególnej uwagi Kościoła, są mniejszości narodowe¹, a więc grupy obywateli konkretnego państwa, które pozostają w mniejszości w stosunku do pozostałej części jego ludności i które nie zajmują pozycji dominującej, ale wyróżniają się cechami etnicznymi, językowymi lub religijnymi.

Jedną z dziewięciu oficjalnie uznanych mniejszości narodowych w naszym kraju są Litwini. Mieszkają oni przede wszystkim w północno-wschodniej Polsce, w pobliżu granicy naszego kraju z Litwą; teren ten należy do diecezji ełckiej. Niniejszy artykuł stanowi próbę ukazania uwarunkowań duszpasterstwa litewskiej mniejszości narodowej w Polsce, a szczególnie w diecezji ełckiej, gdzie

Ryszard S A W I C K I, ks. dr teologii pastoralnej, wykładowca Wyższego Seminarium Duchownego w Ełku afiliowanego do Wydziału Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, e-mail: rysiekskarzyn@o2.pl.

¹ W Polsce, według ustawy z 6 stycznia 2005 r. *O mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym*, mniejszości te są wyodrębniane na podstawie łącznie sześciu kryteriów, w szczególności mniejszej niż pozostała ludność liczebności i zamieszkiwania obecnego terytorium RP przez przodków jej członków od co najmniej 100 lat. Definicja ta podaje też jedno kryterium odróżniające mniejszość etniczną od narodowej – pierwsza oznacza grupę, która nie utożsamia się z innym narodem (współcześnie) zorganizowanym we własnym państwie.

Litwinów mieszka najwięcej. Powstał on na podstawie dokumentów Kościoła, a także dostępnych danych statystycznych i literatury przedmiotu.

Praca duszpasterska w środowisku litewskiej mniejszości narodowej wymaga znajomości często nieznanych, trudnych, delikatnych i specyficznych problemów. By uniknąć narażenia się na bardzo szkodliwe w skutkach błędy duszpasterskie, konieczne jest zapoznanie się z najważniejszymi uwarunkowaniami ewangelizacji wiernych utożsamiających się z narodem i językiem litewskim.

I. Wybrane wskazania Magisterium Kościoła dotyczące mniejszości narodowych

Dokumenty Kościoła dotyczące mniejszości narodowych często odwołują się do nauki zawartej na kartach Pisma Świętego. Choć Biblia nie używa określenia mniejszość narodowa, to znajdziemy tu terminy pokrewne, takie jak: obcy, przybysz, obcokrajowiec czy cudzoziemiec. Można przytoczyć tu przykład Abrahama, który był obcym wśród Chetytów w Hebronie (Rdz 23,4), Mojżesza w ziemi Madian (Wj 2,22) i Izraelitów w Egipcie (Pwt 23,8). W czasach biblijnych jedną z najważniejszych przyczyn otrzymania statusu obcokrajowca była ożywiona migracja ludności w poszukiwaniu chleba poza własną ojczyznę. Przykładem jest w tym względzie rodzina Jakuba, która osiedliła się w Egipcie przede wszystkim z racji ekonomicznych. Izraelici mieli świadomość, że sami niegdyś byli obcymi bez praw w cudzym kraju. Z tego względu rozwinęły się u nich prawa dotyczące traktowania obcych: „[...] miłujcie cudzoziemca, boście sami byli cudzoziemcami w ziemi egipskiej” (Pwt 10,19)².

Kościół nigdy nie był obojętny wobec spraw cudzoziemców i mniejszości narodowych. Kulturę mniejszości narodowych uznaje on za bogactwo, które trzeba poznawać i przyjmować. Powinno zagwarantować się jej poszanowanie w liturgii, duszpasterstwie i nauczaniu. Chodzi tu o prawa człowieka, a nie o przywileje. Podstawowe stwierdzenie na ten temat zawiera encyklika papieża Jana XXIII *Pacem in terris*. Dokument dostrzega, że egzystencja mniejszości narodowych na terytorium państwa należącego do innego narodu może stwarzać dość poważne problemy³. Ostrzega jednocześnie przed ograniczaniem ich siły i rozwoju, będącym w istocie pogwałceniem sprawiedliwości społecznej⁴. Encyklika zawiera apel skierowany do rządzących państwami, którzy powinni sku-

² Zob. R. Rubinkiewicz: *Studia prawne imigranta w świetle Starego Testamentu*. W: *Źródła mądrości*. Red. S. Hareźga. Rzeszów 1997 s. 293–304.

³ Por. Jan XXIII: Encyklika *Pacem in terris* nr 94.

⁴ Por. tamże nr 95.

tecznie działać na rzecz polepszenia sytuacji i warunków bytowych mniejszości narodowych, zwłaszcza w odniesieniu do możliwości pielęgnowania ich ojczystego języka i rodzimych tradycji⁵. Papież pokreślił istotny problem – „skłonność do przeceniania wartości właściwych ich narodowi, i to tak dalece, że nie doceniają tych dóbr, które są wspólne wszystkim ludziom, jak gdyby dobro całej rodziny ludzkiej miało służyć dobru ich narodowości”⁶. Przyjazne współistnienie możliwe jest wyłącznie na drodze integracji rozumianej jako przyjmowanie przez mniejszości narodowe wszystkich praw i obowiązków w kraju zamieszkania, pełnego uczestniczenia w jego życiu i rozwoju na wszystkich płaszczyznach życia społecznego i pracy dla niego, przy zachowaniu jednak istotnych wartości kultury ojczystej, takich jak: religia, język, tradycja i kulturowe dziedzictwo⁷.

Ważne wytyczne w odniesieniu do mniejszości narodowych zostały wypracowane podczas Soboru Watykańskiego II. Dostrzeżono wówczas szybki postęp gospodarczy i potrzebę podporządkowywania go rozwojowi człowieka⁸. W tym kontekście przywołano prawo człowieka do migracji⁹ i pochyłono się nad jej przyczynami¹⁰, ale także położono akcent na godność cudzoziemców¹¹, konieczność pokonywania niezrównoważonego rozwoju w ekonomii i sferze społecznej¹² oraz przyznano władzy państwowej prawo do regulacji ruchu migracyjnego¹³.

Sobór podkreślił, że przy określaniu zasięgu diecezji należy mieć na uwadze różnorodny skład wiernych. Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele *Christus Dominus* zobowiązuje do troski o to, by zachować „jedność między strukturami demograficznymi tego ludu a urzędami cywilnymi i instytucjami społecznymi tworzącymi organiczną strukturę”¹⁴. Zaznacza również, że w tych diecezjach, gdzie znajdują się obcojęzyczni wierni, zachodzi potrzeba roztoczenia nad nimi opieki duszpasterskiej „przez kapłanów lub parafie ich języka, czy przez wikariusza biskupiego dobrze władającego tym językiem, a nawet, jeśli będzie taka potrzeba, posiadającego godność biskupią, czy też wreszcie w inny, bardziej

⁵ Por. tamże nr 96.

⁶ Tamże nr 97.

⁷ Por. R. Dzwonkowski: *Mniejszości narodowe a ewangelizacja*. Lublin 2004 s. 16.

⁸ Por. Sobór Watykański II: Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie społecznym *Gaudium et spes* [dalej: KDK], nr 4, 64–66.

⁹ Por. tamże nr 65.

¹⁰ Por. tamże nr 6.

¹¹ „Należy usilnie wystrzegać się wszelkiej dyskryminacji w zakresie warunków wynagradzania albo warunków pracy wobec robotników, którzy wywodzą się z innego narodu albo kraju, przyczyniają się swoją pracą do postępu gospodarczego określonego narodu albo regionu” – tamże nr 66.

¹² Por. tamże nr 63.

¹³ Por. tamże nr 87.

¹⁴ Sobór Watykański II: Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele *Christus Dominus* [dalej: DB], nr 23.

odpowiedni sposób”¹⁵. W świetle tego dekretu formą duszpasterstwa mniejszości narodowej są parafie personalne, które można zakładać z racji odmiennego języka. Decyzje o utworzeniu takiej parafii może podjąć ordynariusz miejsca¹⁶.

Sobór Watykański II mówi, że biskupi „wszystkim okazują troskliwą miłość”¹⁷, a więc nie tylko miejscowej ludności, ale także „przybyszom i obcym”¹⁸, bez względu na ich narodowość¹⁹. Zasadnicza odpowiedzialność za duszpasterstwo mniejszości narodowych w diecezji spoczywa na ordynariuszu miejsca. Ma on także prawo do wybrania odpowiednich form i metod duszpasterskich²⁰. Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele *Christus Dominus* podkreśla ogromną rolę, jaką w dziele uświęcania Ludu Bożego odgrywa „pobożne i częste przyjmowanie sakramentów”, a także „świadome i czynne uczestnictwo w liturgii”²¹. Dokument ten uwrażliwia na potrzebę zapewnienia posługi duszpasterskiej w odpowiednim języku²².

Sobór Watykański II przedstawił tylko ogólne wskazania, ale nie podał konkretnych rozwiązań dotyczących organizacji duszpasterstwa mniejszości narodowej. Zagadnienia te były precyzowane w okresie posoborowym w *motu proprio* papieża Pawła VI *Pastoralis migratorum cura* (15.08.1969) i odnośnej instrukcji Kongregacji ds. Biskupów *De pastore migratorum cura* (22.08.1969). Wskazania dotyczące duszpasterstwa migracyjnego zostały zaktualizowane po 35 latach w instrukcji Papieskiej Rady ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących *Erga migrantes caritas Christi* (1.05.2004). Istotne faktory tej instrukcji to m.in. konieczność inkulturacji, wizja Kościoła pojmowanego jako komunია i misja, zaangażowanie dialogowo-misyjne wszystkich członków Mistycznego Ciała Chrystusa oraz wynikający z tego obowiązek kultury gościnności i solidarności wobec migrantów. Dokument zamykają zrewidowane i uściślone przepisy prawno-duszpasterskie, które przywołują odpowiednim językiem zadania, obowiązki i role osób zaangażowanych w duszpasterstwo i różnych organów kościelnych stojących na czele duszpasterstwa migracyjnego²³.

¹⁵ Tamże nr 23.

¹⁶ Należy jednak nadmienić, że tytuł prawny tworzenia parafii personalnej zostanie w przyszłości wykluczony lub nie będzie eksponowany jako pierwszorzędny i niezależny od innych. Por. J. Bakałarz: *Parafia personalna dla migrantów w prawodawstwie powszechnym Kościoła zachodniego*. Lublin 1978 s. 46.

¹⁷ DB nr 16.

¹⁸ Tamże.

¹⁹ Por. Sobór Watykański II: Dekret o misyjnej działalności Kościoła *Ad gentes divinitus*, nr 20.

²⁰ Por. Bakałarz: *Parafia personalna...*, dz. cyt. s. 46.

²¹ DB nr 30.

²² Por. tamże.

²³ Zob. Papieska Rada ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących: Instrukcja *Erga migrantes caritas Christi* (1.05.2004).

Ojciec Święty Jan Paweł II w liście apostolskim *Novo millennio ineunte* stwierdza, że chrześcijaństwo, „pozostając w pełni sobą i dochowując bezwarunkowej wierności orędziu ewangelicznemu i kościelnej tradycji, będzie przybierało także oblicze różnych kultur i narodów, w których zostanie przyjęte i zapanuje”²⁴. Kościół powinien zatem odważnie realizować misyjne marzenie o dotarciu z Dobrą Nowiną do wszystkich²⁵. Przeszkodą na tej drodze nie mogą być żadne podziały narodowościowe czy też zachowania zmierzające do dyskryminacji mniejszości narodowych.

II. Uwarunkowania historyczno-polityczne

Na dzisiejszej Suwalszczyźnie do końca XIII wieku mieszkali Jaćwingowie, nie tworząc żadnego połączonego organizmu państwowego, co w dużej mierze przyczyniło się do ich upadku wskutek najazdu Krzyżaków, Mazowszan i Rusinów. Po 1283 roku kraj Jaćwingów niemal opustoszał²⁶. W XIV wieku tutejsze puszcze stanowiły naturalną barierę pomiędzy walczącymi ze sobą: państwem krzyżackim i Wielkim Księstwem Litewskim. W traktacie zawartym na wyspie Salin w 1398 roku ustalono, że granica będzie biegła rzeką Suppe (Szeszupą), prosto do rzeki Meten (Netty) i nią do rzeki Beber (Biebrzy). W układzie granicznym, zawartym w Malborku w 1402 roku, ustalono podobnie, że granica ma przebiegać na rzece Szeszupie aż do jej źródeł i stąd do rzeki Netty. Po bitwie pod Grunwaldem zmuszono Krzyżaków do oddania Litwinom kolejnej części Jaćwieży. W traktacie zawartym 27 listopada 1422 roku nad jeziorem Melno ustalono nową granicę, która biegła od granicy Mazowsza przy Kamiennym Brodzie na rzece Łek (Ełk) – tj. między dzisiejszymi Prostkami i Boguszcami – przez środek Jeziora Rajgrodzkiego i stąd aż do jeziora Dwystytz (Wisztyniec), i dalej na północ. Prawie cała Jaćwież znalazła się w posiadaniu Litwy, ale bez okolic Ełku, Gołdapi i Olecka. Na terenach podległych Krzyżakom przeważali osadnicy polscy, pochodzący z sąsiedniego Mazowsza. Północno-wschodni obszar dawnej Jaćwieży kolonizowali zaś głównie osadnicy litewscy²⁷.

²⁴ Jan Paweł II: List apostolski *Novo millennio ineunte* (6.01.2001), nr 40; por. Franciszek, Adhortacja apostolska *Evangelii gaudium* [dalej: EG], nr 116.

²⁵ Por. EG, nr 31, 33; R. Szmydki: *Idźcie i głoscie. O duszpasterskim i misyjnym nawróceniu*. Górna Grupa 2017 s. 118.

²⁶ Zob. T. Krzywicki: *Jaćwież – zaginione ogniwo Baltów*. „Lithuania. Kwartalnik poświęcony problemom Europy Środkowo-Wschodniej”. R: 1995 nr 2 s. 43–56.

²⁷ Por. J. Wiśniewski: *Dzieje osadnictwa w powiecie sejneńskim od XV do XIX wieku*. W: *Materiały do dziejów ziemi sejneńskiej*. Red. J. Antoniewicz. Białystok 1963 s. 29–30, 33–34; tenże: *Dzieje osadnictwa w powiecie suwalskim od XV do połowy XVIII wieku*. W: *Studia i materiały do dziejów Suwalszczyzny*. Red. J. Antoniewicz. Białystok 1965 s. 55–61, 64–67, 84–88, 100, 122, 124, 126–132.

W guberni suwalskiej mieszkali: Litwini, Polacy, Niemcy, Rosjanie, Żydzi. W 1898 roku udział procentowy dwóch pierwszych grup narodowościowych przedstawiał się następująco: w powiecie augustowskim Litwinów 0%, a Polaków 62%, w powiecie kalwaryjskim 77% i 3%, w powiecie mariampolskim 79% i 2%, w powiecie sejneńskim 60% i 20%, w powiecie suwalskim 8% i 64%, w powiecie władysławowskim 80% i 0% i w powiecie wołkowyskim 70% i 2%²⁸.

Pod koniec XIX wieku rozpoczął się proces pogłębiania świadomości narodowej Litwinów zmierzający do odzyskania przez nich podmiotowości. Odrodzenie narodowe, chociaż zapoczątkowane przez inteligencję, przybrało jednak charakter ludowy²⁹. W świątyniach ogniskowało się życie duchowe ludności, przede wszystkim wiejskiej. Na początku XX wieku szczególnego znaczenia nabrała, dojrzewająca już od dawna, sprawa języka nabożeństw i kazań w parafiach mieszanych polsko-litewskich. Kościół mógł stać się, w zależności od przyjętego języka, ośrodkiem postępującej polonizacji bądź ostoją kształtującej się i umacniającej litewskość. Na tym tle w parafiach mieszanych dochodziło do trudnych sytuacji, które niejednokrotnie kończyły się kłótniami, a nawet bójkami³⁰.

Ogromną rolę w budzeniu świadomości narodowej odegrali litewscy księża. Pielęgnowana przez nich swoista emancypacja narodowa i kulturalna określana była nieraz pejoratywnie mianem *litwomani*. W litewskiej historiografii mocno ugruntowana została sugestia, że Kościół był narzędziem polonizacji, a księża „spóźnili się włączyć do walki narodowej Litwinów”³¹. Przeciwnicy tego stwierdzenia podają liczne przykłady patriotycznej działalności duchownych. Trzej ostatni zwierzchnicy diecezji augustowskiej, czyli sejneńskiej, byli Litwinami: bp Antanas Baranauskas, administrator prał. Juozapas Antanowicius i bp Antanas Karosas. We wspomnianej diecezji w 1905 roku było 271 księży Litwinów i tylko 78 Polaków. W sejneńskim seminarium większość kleryków stanowili również Litwini. Tymczasem większość diecezjan stanowili Polacy – 366 tys. na 691 tys. wiernych. Przy takich proporcjach trudno oskarżać duchowieństwo o polonizację. Niemniej jednak niezadowolone były obie strony. Liczni wychowankowie męskiego gimnazjum w Mariampolu wstępowali do se-

²⁸ Por. E. Kaczyńska: *Gubernia suwalska w świetle oficjalnych danych statystycznych w latach 1866–1914*. W: *Studia i materiały do dziejów Suwalszczyzny*, dz. cyt. s. 294.

²⁹ W większości inteligencja i szlachta była spolonizowana, nie mogła zatem stanowić dostatecznej siły, a mieszczaństwo litewskie było słabo rozwinięte, miasta bowiem zapełnili Polacy, Żydzi i Rosjanie.

³⁰ Zob. W. Jemielity: *Język nabożeństw w parafiach mieszanych polsko-litewskich przed I wojną światową*. W: *Przeszłość natchnieniem dla terażniejszości*. Red. K. Brzostek, T. Ratajczak, M. Salamon i in. Ełk 1996 s. 259–282.

³¹ K. Grinius: *Atsiminimai ir mintys*. Tübingen 1947 s. 33.

minarium duchownego w Sejnach. Miasto to stało się ośrodkiem ruchu litewskiego, zwłaszcza po 1904 roku, kiedy to rząd carski przywrócił prawa druku wydawnictw litewskich czcionką łacińską³². Z tendencjami lituanizacji walczył ks. Romuald Jałbrzykowski. W konsekwencji „diecezja podzielona została na dwie części: litewską z biskupem Karosasem i litewskim seminarium duchownym w Sejnach oraz polską z biskupem sufraganiem Jałbrzykowskim na czele, który rezydował w Łomży i tam założył seminarium duchowne dla Polaków”³³.

Ziemia sejneńsko-suwalska w czasie I wojny światowej była okupowana przez Niemców. Po zakończeniu działań wojennych od listopada 1918 roku do lipca 1919 roku ziemie te były przedmiotem zatargów polsko-litewskich i sporów międzynarodowych (podobnie jak na Wileńszczyźnie). Szczególnie dotyczyło to powiatu sejneńskiego, przez który przebiegała polsko-litewska granica etnograficzna. Litewski ośrodek państwowotwórczy w Kownie, „uważając Suwalszczyznę za część tzw. Litwy historycznej (Litwa Zaniemeńska), pragnął włączyć ją w granice Wielkiej Litwy, ideowo nawiązującej do tradycji Wielkiego Księstwa Litewskiego, od 1386 r. do czasów rozbiorów związanego z Rzeczypospolitą”³⁴. Konflikt polsko-litewski był stale podsycany przez Niemców³⁵. Wytyczenie linii Focha³⁶ przekreśliło niemieckie plany w stosunku do ziemi sejneńsko-suwalskiej. Litewska administracja opuściła znaczną część Suwalszczyzny, pod jej kontrolą pozostały jednak Sejny i tereny aż po rzekę Czarna Hańcza, leżące po polskiej stronie tej linii. W sierpniu, na skutek niepowodzeń negocjacji, dowództwo suwalskiego Okręgu Polskiej Organizacji Wojskowej podjęło decyzję o zorganizowaniu powstania. Był to wynik wizyty w mieście premiera Litwy, Mykolasa Sleževičiusa, który zachęcał mieszkańców do oporu wobec Polaków. Okręg, pod dowództwem ppor. Adama Rudnickiego, dysponując ok. tysiącem zakonspirowanych i uzbrojonych ludzi, zdecydował się na siłowe rozwiązanie kwestii przynależności terytorialnej Sejn i okolic. Dnia 23 sierpnia

³² Zob. A. Katilius: *Litwini – wychowankowie Sejneńskiego Seminarium Duchownego na uniwersytetach katolickich Europy Zachodniej*. W: *Przeszłość natchnieniem dla teraźniejszości*, dz. cyt., s. 204; R. Laukaityle: „Litwomania” i *Kuria Biskupia w Sejnach*. W: *Przeszłość natchnieniem dla teraźniejszości*, dz. cyt. s. 199–202.

³³ Tamże s. 202.

³⁴ G. Łukomski: *Konflikt polsko-litewski o Suwalszczyznę w latach 1918–1920. Uwarunkowania polityczne i militarne*. „Lithuania. Kwartalnik poświęcony problemom Europy Środkowo-Wschodniej”. R: 1995 nr 2 s. 125.

³⁵ Podsycanie tego konfliktu w latach 1916–1918 było widoczne wyraźnie przy wydawaniu zezwoleń na zakładanie nowych szkół. W tym okresie Niemcy nie odrzucili żadnej prośby Litwinów o pozwolenie na nową szkołę, natomiast wszystkie prośby Polaków załatwiano odmownie. Por. S. Buchowski: *Ziemia Sejneńsko-Suwalska 1918–1920*. Sejny 2004 s. 29.

³⁶ Linia demarkacyjna, rozdzielająca wojska polskie i litewskie, wytyczona przez francuskiego dowódcę Ferdinanda Focha 26 lipca 1919 r. jako kompromisowa pomiędzy wcześniejszymi propozycjami Ententy i żądaniami polskimi.

1919 roku rozpoczęło się powstanie sejneńskie (w 1919 i 1920 r. miasto 13 razy przechodziło z rąk do rąk)³⁷. Dla Polaków był to patriotyczny zryw, dla Litwinów polski bunt, przejaw odwiecznej dominacji większego sąsiada. Powstanie sejneńskie – mało znany epizod w historii Polski – po minionych blisko stu latach, wciąż dzieli Polaków i Litwinów.

Mimo rozmaitych inicjatyw politycznych, takich jak projekt budowy federacji tuż po I wojnie światowej zaproponowany przez Józefa Piłsudskiego, próby restytucji państwa dualistycznego nie powiodły się. Przez większą część okresu międzywojennego, aż do 1938 roku, gdy nawiązano stosunki dyplomatyczne, Polska i Litwa pozostawały nawet formalnie w stanie wojny. Kwestią sporną stała się przynależność Wilna i tzw. Litwy Środkowej, której podporządkowaniu Polsce sprzeciwiał się rząd w Kownie. W nowych warunkach – po zakończeniu II wojny światowej – stosunki między Polakami i Litwinami na Suwalszczyźnie nie pozostały wolne od napięć. Obciążeniem we wzajemnych relacjach pozostawała przeszłość i polityka dyskryminowania mniejszości narodowych prowadzona w bloku państw socjalistycznych. Litwini poddani zostali presji migracyjnej oraz pozbawieni możliwości kształcenia w ojczystym języku i prowadzenia zorganizowanej działalności społeczno-kulturalnej.

Zmianę tej sytuacji przyniósł dopiero upadek bloku wschodniego – w tym częściowo wolne wybory w Polsce w 1989 roku i odzyskanie niepodległości przez Litwę w 1991 roku. Obecnie obydwa państwa starają się rozwijać sąsiedzką współpracę. W ostatnich latach wiele kontrowersji wywołują również sygnały o sytuacji Polaków na Litwie³⁸.

III. Uwarunkowania społeczno-demograficzne

Najliczniejsza mniejszość narodowa na Litwie to Polacy. Ich liczebność, według oficjalnych statystyk, to 162 344 osoby, czyli 5,62% ludności tego kraju (2016)³⁹. Po drugiej stronie granicy – w Polsce – szacunkowo mieszka kilkana-

³⁷ Zob. S. Buchowski: *Ziemia Sejneńsko-Suwalska 1918–1920*. Sejny 2004; K. Skłodowski, *Dzisiaj ziemia wasza jest naszą. O niepodległość Suwalszczyzny*. Suwałki 2009; J. Domosławski, J. Jurkiewicz: *Kalendarium czynu niepodległościowego o przynależność południowej Suwalszczyzny do macierzy lata 1918–1919*. Cz. I – Powstanie Sejneńskie. Sejny 2014.

³⁸ Jak podkreśla wielu autorów, mniejszość polska na Litwie nie może w pełni korzystać z praw zagwarantowanych w polsko-litewskim traktacie oraz w Konwencji ramowej, m.in. pisowni imion i nazwisk w języku polskim, dwujęzycznych nazw w napisach publicznych. Zob. M. Wołęjko: *Sytuacja mniejszości polskiej na Litwie a relacje polsko-litewskie*. „Bezpieczeństwo Narodowe”. R: 2011 nr 1 s. 99–114; B. Kobzarska-Bar: *Podmiotowość polityczna mniejszości a konflikt etniczny. Mniejszość niemiecka w Polsce i mniejszość polska na Litwie w świetle teorii mobilizacji zasobów*. „Wschodnioznawstwo”. R: 2015 nr 1 s. 221–238.

³⁹ Dane statystyczne dostępne na www.stat.gov.lt.

ście tysięcy Litwinów. Brak dokładnych danych co do ich liczebności. W opinii badacza zagadnienia – Cezarego Żołędowskiego – litewska mniejszość liczy ogółem 9 tys. Według przedstawicieli samej mniejszości, przekracza nawet 20 tys. Źródła tych rozbieżności należy upatrywać przede wszystkim w odmiennych szacunkach co do liczebności Litwinów poza zwartym obszarem zamieszkania⁴⁰.

Największe skupisko osób należących do mniejszości litewskiej w Polsce znajduje się przy granicy z Litwą, a więc na wschodnich terenach Suwalszczyzny. Narodowość litewską podczas przeprowadzonego w 2011 roku *Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań* zadeklarowało 7374 obywateli polskich (według danych poprzedniego *Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań* z 2002 roku liczebność mniejszości litewskiej wynosiła 5639 osób), w tym: w województwie podlaskim – 4867 osób (według Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2002 r. – 5097), mazowieckim – 446 (według *Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań* z 2002 r. – 99), warmińsko-mazurskim – 380 (według *Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań* z 2002 r. – 83)⁴¹.

Największe skupisko litewskiej społeczności w Polsce znajduje się w powiecie sejneńskim w województwie podlaskim, gdzie 21,20% obywateli polskich zadeklarowało w trakcie spisu powszechnego z 2002 roku narodowość litewską. Litwini mieszkają głównie w gminie Puńsk – 75,7% mieszkańców (według *Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań* z 2011 r.), gminę wiejską Sejny – 18,52% (według *Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań* z 2002 r.), gminę miejską Sejny – 7,80% (według *Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań* z 2002 r.) oraz należącą do powiatu suwalskiego gminę Szypiliszki – 2,66% mieszkańców (według *Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań* z 2002 r.)⁴².

Dane pochodzące z narodowych spisów powszechnych nie są w pełni miarodajne⁴³. W praktyce określenie realnej liczby Litwinów w Polsce nastęrcza wielu trudności. Badacze mniejszości narodowych podają różne liczby Litwi-

⁴⁰ Por. K. Tarka: *Litwini w Polsce*. „Lithuania. Kwartalnik poświęcony problemom Europy Środkowo-Wschodniej”. R: 1995 nr 2 s. 67.

⁴¹ Por. *Charakterystyka mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce*, <http://mniejszosci.narodowe.mswia.gov.pl/mne/mniejszosci/charakterystykamniejs/6480,Charakterystyka-mniejszosci-narodowych-i-etnicznych-w-Polsce.html#litwini> [dostęp: 12.06.2017].

⁴² Por. tamże.

⁴³ W 2002 r. ponad 96% ankietowanych zadeklarowało narodowość polską, a tylko 1,23% przynależność do innej narodowości, natomiast 2,03% ludności w ogóle nie określiło swej narodowości. W związku z tym pojawiały się zarzuty zaniżania liczby osób deklarujących inną narodowość niż polska. Należy nadmienić, że w 2002 r. spis był przeprowadzony w sytuacji, gdy nie istniało jeszcze ustawowe uregulowanie definiujące mniejszość narodową lub etniczną.

nów w Polsce, ale i na terenie przygranicznym, tzw. Małej Litwie. Trzeba pamiętać, że są tacy, którzy noszą nazwiska brzmiące po litewsku, a czują się Polakami. I odwrotnie, narodowość litewska, a nazwisko – wydaje się – czyste polskie. W niektórych rodzinach mówi się w jednym i drugim języku, nie przesądzając o ich litewskości czy polskości. Na Sejneńszczyźnie i Suwalszczyźnie należy zachować szczególną ostrożność przy dokonywaniu podziałów pomiędzy narodowościami. Jest to ludność autochtoniczna, w zdecydowanej większości wiejska. Cechuje ją wysokie poczucie przynależności narodowej, w obrębie której istotne znaczenie odgrywają religia, język oraz sfera symboliki etnicznej. Panuje tutaj specyficzne poczucie pozostawania obywatelami Małej Litwy ze stolicą w Puńsku⁴⁴.

Litwini w dużo mniejszych skupiskach mieszkają także w całym kraju: w Warszawie, Wrocławiu, Gdańsku, Szczecinie, Słupsku. Są to osoby, które z różnych przyczyn w okresie powojennym przenieśli się z Sejneńszczyzny, oraz przesiedleńcy z potomkami, którzy wyjechali do Polski w dwóch falach w latach 1945–1946 i 1956–1957. W przeciwieństwie do ludności mieszkającej na obszarze zwartej osiedlenia litewskiego w znacznie większym stopniu podlegają oni naturalnym procesom asymilacyjnym (polonizacji)⁴⁵.

IV. Uwarunkowania eklezjalne

Litwini mieszkający w Polsce to w zdecydowanej większości chrześcijanie wyznania rzymskokatolickiego. Kwestią newralgiczną, co ukazano już w uwarunkowaniach historyczno-politycznych, był od dawna język nabożeństw. Bezpośrednio po II wojnie światowej nabożeństwa w języku litewskim odprawiano w Puńsku, Sejnach i Smolanach. Już w 1945 roku wezwano ks. Wincentego Astasiewicza – sejneńskiego proboszcza – do Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego (dalej UBP) w Suwałkach, gdzie pouczono go, że sprawowanie nabożeństw w języku litewskim „nie jest po myśli interesów państwowych”. Mimo stosowanych nacisków ks. W. Astasiewicz nie zaprzestał stosowania tego języka w posłudze duszpasterskiej dla Litwinów. W tej kwestii próbowano również wyrzucić presję na innych kapłanów, a nawet kurię biskupią w Łomży. Naciski ze strony UBP uznano za ingerencję w wewnętrzne sprawy Kościoła. Okazją do zlikwidowania nabożeństw w języku litewskim w Sejnach i Smolanach okazała się śmierć ks. W. Astasiewicza w 1946 roku. Nabożeństwa w języku litewskim pozostały jedynie w Puńsku, obok wprowadzonych nabożeństw w języku polskim. W parafii tej sytuacja pozostawała jednak napięta, co było

⁴⁴ Por. H. Chałupczak, T. Browarek: *Mniejszości narodowe w Polsce 1918–1995*. Lublin 2000 s. 204.

⁴⁵ Por. K. Tarka: *Litwini w Polsce*, dz. cyt., s. 67.

widoczne chociażby w przypadku próby zmienienia godzin odprawiania mszy św. po polsku i litewsku⁴⁶.

Blisko 40-letnie starania o przywrócenie litewskich nabożeństw w sejneńskiej bazylice zantagonizowały relacje Litwinów z władzami kościelnymi i wiernymi narodowości polskiej. Determinacja litewskich katolików była znaczna. Swoje postulaty ślali oni do kurii biskupiej w Łomży, sekretariatu Episkopatu Polski, prymasa Polski, Urzędu do spraw Wyznań. Litwini nasilili swe prósy po Soborze Watykańskim II, kiedy do liturgii wprowadzono języki narodowe. Władze kościelne w Warszawie odsyłały prósy Litwinów, na ogół bez żadnego komentarza, do kurii biskupiej w Łomży. Sprawa litewskich nabożeństw utkwiała jakby w martwym punkcie. W 1970 roku bp Mikołaj Sasinowski wyszedł z propozycją utworzenia centralnego ośrodka duszpasterskiego dla okolicznych wiosek litewskich w Żegarach, Krasnowie bądź Widugierach. Ich interesowała jednak wyłącznie msza św. w języku ojczystym w Sejnach. W lipcu 1973 roku bp M. Sasinowski wydał dekret, na mocy którego poewangelicki kościółek w Sejnach przeznaczono formalnie dla litewskiej ludności. Jej duszpasterzem został ks. Jan Macek, puński wikariusz. Większość Litwinów nie była jednak zadowolona z takiego rozwiązania. Stanowczo obstawała przy nabożeństwach w kościele parafialnym. Litwini zbierali się w bazylice i bezpośrednio po zakończeniu mszy św. w języku polskim śpiewali po litewsku pieśni religijne. Istniejący konflikt podsycany był przez prowokacyjne akcje Służby Bezpieczeństwa, np. poprzez napisy o treści *Różnąć Polaków* na sejneńskich murach⁴⁷.

Mszę św. w języku litewskim w bazylice zaczęto odprawiać w 1983 roku za pozwoleniem bp. Juliusza Paetza – nowego ordynariusza łomżyńskiego, który nie był ani emocjonalnie skrępowany, ani osobiście związany z długoletnim sporem, co ułatwiło mu podjęcie takiej decyzji⁴⁸. W przygotowanym z tej okazji specjalnym liście stwierdził, że jego decyzja jest wyrazem

pasterskiej troski o całą wspólnotę parafialną. [...] Każdy naród i każda część narodu, nawet najmniejsza, żyjąca pośród innego narodu i wspólnie z innym narodem, posiada niezbywalne prawo, by wyrażać swą wiarę, by czcić i chwalić Boga we własnym, rodzimym języku – w języku swoich ojców i praojców. Ma to prawo również i wtedy, kiedy doskonale zna język narodu, pośród którego żyje, z którym wspólnie żyje, dzieląc z nim wszystkie radości, jego troski, nadzieje⁴⁹.

⁴⁶ Por. K. Tarka: *W obronie przed polonizacją, w walce z litwinizacją. Litwini w Kościele katolickim w Polsce 1945–1993*. „Więź”. R: 40 1997 nr 1 s. 153–159, 163.

⁴⁷ Por. tamże s. 159–165.

⁴⁸ Por. tamże s. 165–166.

⁴⁹ J. Peatz, dz. cyt. za: K. Tarka: *W obronie przed polonizacją...* dz. cyt. s. 165–166.

Dnia 25 marca 1992 roku na mocy bulli papieskiej Jana Pawła II *Totus Tuus Poloniae populus*, mającej na celu reorganizację struktur administracyjnych Kościoła katolickiego w Polsce została utworzona diecezja ełcka, na której obszarze znalazła się Suwalszczyzna⁵⁰. Na jej czele stanął bp Wojciech Ziemba. Jedną z jego pierwszych decyzji było wprowadzenie mszy św. w języku litewskim w kościele pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Suwałkach (w co drugą niedzielę). W maju 1992 roku mianował ks. Ignacego Dziermejkę – długoletniego proboszcza w Puńsku – wikariuszem biskupim dla wiernych narodowości litewskiej. Jednak relacje między kurią biskupią i Litwinami wkrótce pogorszyły się wraz z próbą utworzenia nowej parafii w Widugierach, która miała składać się z litewskich wiosek parafii puńskiej i sejneńskiej. W czerwcu 1992 roku, gdy budowa kościoła dobiegała końca, m.in. dzięki pomocy materialnej emigracji litewskiej, biskup ełcki oznajmił swój zamiar. Jego intencją było przybliżenie Kościoła do wiernych i nobilitacja lokalnej wspólnoty poprzez utworzenie samodzielnej placówki duszpasterskiej. Reakcja Litwinów na decyzję ordynariusza była bardzo gwałtowna i przyjęła formę protestu. Według nich utworzenie nowej parafii w Widugierach doprowadziłoby do zmniejszenia liczby parafian Litwinów w Sejnach i doprowadziłoby w konsekwencji do likwidacji mszy św. w języku litewskim w bazylice. Zamknięto zatem świątynie i nie wpuszczono ks. Zenona Parakiewicza – Litwina, który otrzymał nominację na urząd proboszcza w Widugierach. Dopiero po ośmiu miesiącach trwania sporu ustalono, że kościół ten pozostanie – tak jak chcieli Litwini – kościołem filialnym parafii puńskiej⁵¹. Opisany incydent świadczy o nieufności, wielkiej determinacji oraz namietności Litwinów i drażliwości w relacjach polsko-litewskich.

Na 279. zebraniu Konferencji Episkopatu Polski, które odbyło się w dniach 15–16 września 1995 roku w Wigrach, został powołany Zespół ds. Kontaktów z Biskupami Litwy. Strona litewska powołała analogiczny zespół⁵². Jej przewodniczącymi byli kolejni biskupi ełccy, a obecnie funkcję tę pełni bp Romuald Kamiński, biskup pomocniczy diecezji ełckiej. Oba zespoły spotykają się dwa razy w roku – raz w Polsce, raz na Litwie. Tematyka spotkań jest bardzo różna, dotyczy m.in. problematyki mniejszości narodowych. Celem spotkań jest poznawanie Kościoła w Polsce przez biskupów z Litwy i Kościoła na Litwie przez biskupów z Polski. Biskupi dzielą się tym bogactwem, które jest w lokalnych Kościołach.

Aktualnie w strukturach diecezji ełckiej pracuje pięciu kapłanów spieszących z posługą duszpasterską litewskiej mniejszości narodowej mieszkającej

⁵⁰ Por. R. Szewczyk: *Bulla „Totus Tuus Poloniae Populus” i ustanowienie diecezji ełckiej*. „Ełckie Studia Teologiczne”. T: 3 2002, s. 293–298.

⁵¹ Por. K. Tarka: *Litwini w Polsce*. dz. cyt., s. 75–76.

⁵² Por. W. Ziemba: *Zespół Episkopatu Polski ds. Kontaktów z Biskupami Litwy*. „Lithuania”. R: 1998 nr 3 s. 44–45.

na wschodniej Suwalszczyźnie. Moderatorem duszpasterstwa wiernych języka litewskiego i delegatem biskupa ełckiego ds. duszpasterstwa wiernych języka litewskiego jest ks. kan. Czesław Bagan (od 2000 r. proboszcz parafii w Puńsku). Dobre relacje Zespołu Episkopatu Polski ds. Kontaktów z Biskupami Litwy z Konferencją Episkopatu Litwy umożliwiają od lat pozyskiwanie dwujęzycznych kapłanów z Litwy, którzy posługują duszpastersko w diecezji ełckiej. Obecnie są to: ks. Marius Talutis – wikariusz w Puńsku i ks. Petras Gucevicus – wikariusz w Sejnach. Msze św. w języku litewskim, poza parafiami w Puńsku i Sejnach, sprawowane są obecnie także w Suwałkach (ks. Andrzej Opanowski – proboszcz parafii Pawłówka) i Smolanach (ks. Wojciech Stokłosa – tutejszy proboszcz)⁵³.

V. Podsumowanie i wnioski pastoralne

Wierni utożsamiający się z narodem litewskim, a mieszkujący w Polsce, podobnie jak inni przedstawiciele mniejszości narodowych i etnicznych, przeżywają naturalne trudności, przebywając na obszarze znajdującym się poza ich własnym państwem i Kościołem lokalnym. Problemy litewskiej mniejszości narodowej w Polsce, skupionej przede wszystkim na ziemi sejneńsko-suwalskiej, wynikają z pewnych zaszłości historycznych, a niejednokrotnie także z lęku przed obiektywnymi bodźcami ze strony większości narodowej lub z przyczyn subiektywnych ze strony samej mniejszości narodowej. Czasami trudności te bywają nadmiernie eksponowane i nagłaśniane przez liderów, nie zawsze są one rozwiązywane drogą dialogu i prowadzą do prawdziwego porozumienia. Praca duszpasterska powinna zmierzać do budowania mostów między wiernymi narodowości litewskiej i polskiej, a jej priorytetem powinien być dialog pastoralny. Posługa duszpasterska w środowisku litewskiej mniejszości narodowej wymaga gruntownej znajomości jej niełatwych uwarunkowań.

Bibliografia

- Bakalarz J.: *Parafia personalna dla migrantów w prawodawstwie powszechnym Kościoła zachodniego*. Lublin 1978.
- Buchowski S.: *Ziemia Sejneńsko-Suwalska 1918–1920*. Sejny 2004.
- Chałupczak H., Browarek T.: *Mniejszości narodowe w Polsce 1918–1995*. Lublin 2000.
- Charakterystyka mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce*, <http://mniejszosci.narodowe.mswia.gov.pl/mne/mniejszosci/charakterystykamniejs/6480,Charakterystyka-mniej-szosci-narodowych-i-etnicznych-w-Polsce.html#litwini> [dostęp: 12.06.2017].

⁵³ Por. Wywiad z ks. kan. Czesławem Baganem przeprowadzony przez ks. Ryszarda Sawickiego dn. 23 czerwca 2017 r. w Puńsku.

- Domosławski J., Jurkiewicz J.: *Kalendarium czynu niepodległościowego o przynależność południowej Suwalszczyzny do macierzy lata 1918–1919*. Cz. I – Powstanie Sejneńskie. Sejny 2014.
- Dzwonkowski R.: *Mniejszości narodowe a ewangelizacja*. Lublin 2004.
- Franciszek: Adhortacja apostolska *Evangelii gaudium* (24.11.2013).
- Grinius K.: *Atsiminimai ir mintys*. Tübingen 1947.
- Jan Paweł II: List apostolski *Novo millennio ineunte* (6.01.2001).
- Jan XXIII: Encyklika *Pacem in terris* (11.04.1963).
- Jemielity W.: *Język nabożeństw w parafiach mieszanych polsko-litewskich przed I wojną światową*. W: *Przeszłość natchnieniem dla terażniejszości*. Red. K. Brzostek, T. Ratajczak, M. Salamon i in. Ełk 1996 s. 259–282.
- Kaczyńska E.: *Gubernia suwalska w świetle oficjalnych danych statystycznych w latach 1866–1914*, w: *Studia i materiały do dziejów Suwalszczyzny*. Red. J. Antoniewicz. Białystok 1965 s. 283–318.
- Katilius A.: *Litwini – wychowankowie Sejneńskiego Seminarium Duchownego na uniwersytetach katolickich Europy Zachodniej*. W: *Przeszłość natchnieniem dla terażniejszości*. Red. K. Brzostek, T. Ratajczak, M. Salamon i in. Ełk 1996 s. 203–213.
- Kobzarska-Bar B.: *Podmiotowość polityczna mniejszości a konflikt etniczny. Mniejszość niemiecka w Polsce i mniejszość polska na Litwie w świetle teorii mobilizacji zasobów*. „Wschodnioznawstwo”. R: 2015 nr 1 s. 221–238.
- Krzywicki T.: *Jaćwież – zaginione ogniwo Bałtów*. „Lithuania. Kwartalnik poświęcony problemom Europy Środkowo-Wschodniej”. R: 1995 nr 2 s. 43–56.
- Laukaityle R.: „Litwomania” i Kuria Biskupia w Sejnach. W: *Przeszłość natchnieniem dla terażniejszości*. Red. K. Brzostek, T. Ratajczak, M. Salamon i in. Ełk 1996 s. 199–202.
- Łukomski G.: *Konflikt polsko-litewski o Suwalszczyznę w latach 1918–1920. Uwarunkowania polityczne i militarne*. „Lithuania. Kwartalnik poświęcony problemom Europy Środkowo-Wschodniej”. R: 1995 nr 2 s. 125–147.
- Papieska Rada ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących: Instrukcja *Erga migrantes caritas Christi* (1.05.2004).
- Rubinkiewicz R.: *Studia prawne imigranta w świetle Starego Testamentu*. W: *U źródeł mądrości*. Red. S. Hareźga. Rzeszów 1997 s. 293–304.
- Skłodowski K.: *Dzisiaj ziemia wasza jest naszą. O niepodległość Suwalszczyzny*. Suwałki 2009.
- Sobór Watykański II: Dekret o misyjnej działalności Kościoła *Ad gentes divinitus* (7.12.1965).
- Sobór Watykański II: Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele *Christus Dominus* (28.10.1965).
- Sobór Watykański II: Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes* (7.12.1965).
- Szewczyk R.: *Bulla „Totus Tuus Poloniae Populus” i ustanowienie diecezji ełckiej*. „Ełckie Studia Teologiczne”. T: 3 2002, s. 293–298.
- Szmydki R.: *Idźcie i głoscie. O duszpasterskim i misyjnym nawróceniu*. Górna Grupa 2017.
- Tarka K.: *Litwini w Polsce*. „Lithuania. Kwartalnik poświęcony problemom Europy Środkowo-Wschodniej”. R: 1995 nr 2 s. 67–78.

Tarka K.: *W obronie przed polonizacją, w walce z litwinizacją. Litwini w Kościele katolickim w Polsce 1945–1993*. „Więź” R: 40 1997 nr 1 s. 153–168.

Wiśniewski J.: *Dzieje osadnictwa w powiecie sejneńskim od XV do XIX wieku*. W: *Materiały do dziejów ziemi sejneńskiej*. Red. J. Antoniewicz. Białystok 1963. s. 9–222.

Wiśniewski J.: *Dzieje osadnictwa w powiecie suwalskim od XV do połowy XVIII wieku*. W: *Studia i materiały do dziejów Suwalszczyzny*. Red. J. Antoniewicz. Białystok 1965 s. 51–138.

Wołłejko M.: *Sytuacja mniejszości polskiej na Litwie a relacje polsko-litewskie*. „Bezpieczeństwo Narodowe”. R: 2011 nr 1 s. 99–114.

www.stat.gov.lt

Wywiad z ks. kan. Czesławem Baganem przeprowadzony przez ks. Ryszarda Sawickiego dn. 23 czerwca 2017 r. w Puńsku.

STRESZCZENIE

Uwarunkowania duszpasterstwa litewskiej mniejszości narodowej w Polsce

Jedną z mniejszości narodowych w Polsce są Litwini. Mieszkają oni przede wszystkim na Suwalszczyźnie w pobliżu granicy Polski z Litwą. Niniejszy artykuł prezentuje nauczanie Kościoła dotyczące mniejszości narodowych. Stanowi on próbę ukazania historyczno-politycznych, społeczno-demograficznych i eklezjalnych uwarunkowań duszpasterstwa litewskiej mniejszości narodowej w Polsce, a szczególnie w diecezji ełckiej, gdzie Litwinów mieszka najwięcej. Czasami trudności litewskiej mniejszości narodowej bywają nadmiernie eksponowane i nagłaśniane poprzez jej liderów, nie zawsze są one rozwiązywane drogą dialogu i prowadzą do prawdziwego porozumienia. Autor artykułu dostrzega potrzebę budowania mostów między wiernymi narodowości litewskiej i polskiej oraz wskazuje na dialog pastoralny jako priorytet działalności duszpasterskiej wśród litewskiej mniejszości narodowej.

Słowa kluczowe: duszpasterstwo, litewska mniejszość narodowa, Polska

SUMMARY

Conditions of the Pastoral Care in the Lithuanian National Minority in Poland

The Lithuanians are one of the national minorities in Poland. They mainly live in the Suwałki Region near the border between Poland and Lithuania. This article presents the teaching of the Church on national minorities. It is an attempt to show historical, political, socio-demographic and ecclesial conditions of the pastoral care in the Lithuanian national minority in Poland, especially in the diocese of Ełk where the Lithuanian population is mostly represented. The difficulties of the Lithuanian national minority are sometimes excessively exposed and publicized by its leaders and not always resolved through dialogue leading to genuine agreement. The author points to a need for building bridges between Lithuanian and Polish Christians and considering pastoral dialogue to be a leading pastoral activity in the Lithuanian national minority.

Keywords: pastoral care, lithuanian national minority, Poland